

Govor Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, Paddyja Ashdowna, pred Vijećem sigurnosti Ujedinjenih naroda

Gospodine predsjedniče,

Kao što vam je poznato ovdje sam danas došao zajedno sa sudcem Theodorom Meronom, predsjednikom Međunarodnog tribunala za ratne zločine počinjene na teritoriju bivše Jugoslavije, kako bih vam izložio naše zajedničke planove za izgradnju domaćih potencijala za krivično gonjenje ratnih zločina u Bosni i Hercegovini.

Ali prvo, uz odobrenje gospodina predsjednika, dozvolite mi da vam prezentiram uopćeniji prikaz situacije u Bosni i Hercegovini. Temelj za moje uvodno izlaganje predstavljat će izvješće Vijeću sigurnosti UN-a, koji vam je dostavljen, a koji obuhvaća period od 12. listopada 2002. godine do 31. kolovoza 2003. godine.

U vrijeme mog zadnjeg obraćanja vama, ovu sam funkciju obavljao nešto malo više od 4 mjeseca. Tom sam prigodom govorio o svojim prioritetima, namjerama i planovima za budućnost.

Danas bih vas želio izvijestiti o onome što je stvarno učinjeno – o konkretnim rezultatima postignutim tijekom protekle godine – prije no što se osvrnem na izazove koji su još uvijek pred nama.

Gospodine predsjedniče, svjestan sam činjenice da su od vremena mog zadnjeg izlaganja pred vama vrijeme i pozornost Vijeća, iz očevidnih razloga, bili okupirani događajima u

drugim dijelovima svijeta – Balkan, srećom, više nije središnja tema međunarodnog političkog programa.

Međutim, spor, nespektakularan, ali bitan posao na jačanju mira u Bosni i Hercegovini se nastavlja bez blještavih svjetala medijske pozornosti.

Ali, iako sam i dalje nestrpljiv brzinom kojom se taj posao obavlja, mogu vas izvijestiti da je postignut stvarni napredak.

Pod trajnim motom *Posao i Pravda* naše primarno usmjerenje su i dalje dva ključna prioriteta u uspostavi vladavine prava i reformi slabašne ekonomije Bosne i Hercegovine koja je ovisna o pomoći.

Vladavina prava

Proces usklađivanja policijskih snaga u Bosni i Hercegovini s europskim standardima se nastavlja. Policijska misija Europske unije je nastavila aktivnosti tamo gdje je UN stao – nadgledanje i savjetovanje policajaca koje je IPTF obučio i izdao im dozvole za rad.

Ogroman posao reforme cjelokupnog pravosuđa i sudskog sustava ubrzano se nastavlja i trebao bi biti završen u narednih pet ili šest mjeseci. Bosna i Hercegovina je prva zemlja na Balkanu koja je izvršila kompletno odvajanje sudske vlasti od izvršne. Neovisno Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće je utemeljeno s ciljem da osigura daljnji nastavak te odvojenosti.

Osnovan je novi Sud BiH, s posebnim sudskim vijećima za organizirani kriminal. Njegovo osoblje čine međunarodni tužitelji i suci, kao i suci i tužitelji iz Bosne i Hercegovine, a njegovi mehanizmi su novi Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku koje smo uveli u siječnju. Sud trenutačno vodi sudske postupke i donosi presude kriminalcima. Uskoro će se pred njim naći najveći slučaj trgovine ljudima u

historiji Bosne i Hercegovine.

Nije samo mreža organiziranog kriminala predmet naših aktivnosti.

Tijekom prošle godine otpočeli smo sustavne aktivnosti usmjerene protiv mreža koje održavaju i pomažu ratne zločince. Blokiranjem njihovih bankovnih računa, vršenjem istrage njihovih poslovnih aktivnosti i ograničavanjem slobode putovanja, polako zatvaramo omču oko osoba poput Radovana Karadžića te onih koji im pomažu da izbjegnu pravdu.

Put je dug, ali bezakonje u Bosni i Hercegovini se postepeno zamjenjuje vladavinom prava.

Ekonomija

Na ekonomskom planu otpočeli smo buldožerom uklanjati velike birokratske prepreke i propise koji guše poduzeća i sprječavaju ulaganja.

Poslovna zajednica u Bosni i Hercegovini se udružila u onome što je domaćoj javnosti poznato kao "Buldožer" povjerenstvo – vijeće predstavnika gospodarstva koje priprema konkretne praktične reforme i dostavlja ih vladama i parlamentima na usvajanje.

A vlasti su odgovorile toj zadaći. U 180 dana je usvojeno 50 reformi, a još 50 reformi je već u postupku.

Sigurno nema mnogo zemalja predstavljenih u ovoj zgradi koje su reformu svoje ekonomije izvršile takvom brzinom.

Pred nama je još uvijek dug put – veoma dug put. Ali nedavno izvješće Međunarodnog monetarnog fonda, koji ne daje pohvale tako lako, o Bosni i Hercegovini je utvrdio da makroekonomski okvir Bosne i Hercegovine jača brzinom koja je pohvalna.

Već određeno vrijeme imamo nisku inflaciju i stabilnu valutu, u velikoj mjeri zahvaljujući izuzetnom poslu koji obavljaju

Centralna banka i njen guverner Peter Nicholl.

Sada se počinjemo baviti drugim strukturalnim reformama – počevši od javnih financija.

Složena, pretjerano decentralizirana struktura vlasti u Bosni i Hercegovini je kreirana tako da štiti političke interese skupine ljudi, a ne da ispunjava praktične potrebe stanovništva.

Imamo 13 premijera, 10 kantonalnih skupština, 5 predsjednika, 4 razine vlasti, 3 parlamenta, 2 vojske i jednu ogromnu javnu upravu koje više nije moguće izdržavati.

To je razlog zašto su bh. vlasti ovog ljeta otpočeli reformu sustava prikupljanja prihoda putem stvaranja jedinstvene Uprave za indirektno oporezivanje na državnoj razini koja bi zamijenila dvije trule, korupciji sklone, entitetske carinske i porezne uprave koje postoje u ovom trenutku. Ova reforma će voditi i uvođenju suvremenog sustava poreza na dodanu vrijednost po europskim standardima za čitavu Bosnu i Hercegovinu.

Ali osiguravanje prihodne osnovice je samo dio napora. To je razlog zašto su se vlasti dogovorile da nastave smanjivanje javnih troškova, izvrše reformu javne uprave i smanje javni sektor. To predstavlja najvažniju, središnju i žurnu zadaću u narednoj godini.

I kao što je to MMF nedavno utvrdio, koristi od ovih promjena se već počinju osjećati – uštede u iznosu od 1% bruto domaćeg proizvoda se očekuju u proračunima za narednu godinu.

Program koji sam vam iznio prošle godine počinje poprimati oblik, a utjecaj reformi se već počinje osjećati.

Nove politike

Možda još više ohrabrujuću, manje mjerljivu, ali značajniju promjenu predstavlja nešto što sam počeo osjećati. Relativno

je jednostavno, relativno je brzo mijenjati hardver države – njene institucije. Mnogo je teže mijenjati softver – ponašanje ljudi. Ali i ovdje se polako također počinju uočavati promjene. Promjena u političkoj kulturi – u političkom načinu razmišljanja.

Lako bi bilo situaciju predočiti boljom nego što jeste, ali činjenica je da su sada vidljivi prvi znaci da se tijela vlasti Bosne i Hercegovine počinju udaljavati od jalove, provokativne politike neposrednog poslijeratnog perioda, u smjeru racionalnije, pragmatičnije politike usredotočene na svakodnevna, životna pitanja od interesa njihovom biračkom tijelu.

Ovim se ne želi reći kako je stari animozitet nestao, ili da duboko ukorijenjene sumnje još uvijek nisu prisutne. Svakako da jesu.

Ali događaji iz protekle godine dana bi nam trebali dati razloga za suzdržani optimizam.

Od početka ove godine, uspostavio sam četiri Povjerenstva – od kojih je svako u potpunosti sastavljeno od predstavnika Bosne i Hercegovine pod predsjedavanjem međunarodnog člana – u cilju rješavanja četiri od najproblematičnijih pitanja s kojim se zemlja suočava – pitanja koja su sve donedavno smatrana suviše osjetljivim da bi se radilo na njima.

Uspostava porezne uprave na državnoj razini, koju sam maločas pomenuo; uvođenje jedinstvene strukture zapovijedanja i nadzora nad oružanim snagama na državnoj razini; uspostava suvremene obavještajne službe na državnoj razini koja za svoj rad odgovara demokratskim institucijama; te političko i administrativno ujedinjenje podijeljenog grada Mostara.

Prerano je reći s apsolutnom sigurnošću hoće li sve ove aktivnosti doživjeti uspjeh, ali prvi znaci su ohrabrujući:

Komisija za grad Mostar je tek uspostavljena, i očekuje se da

o svom radu podnese izvješće negdje krajem godine. Ali ostala tri Povjerenstva su radila u ozračju istinski konstruktivne debate, izradile visokokvalitetne zakonodavne reforme sukladno europskim standardima, te iste uputile vladama i parlamentima na usvajanje tijekom sljedeća dva mjeseca.

Ove reforme, sa više aspekata, predstavljaju najznačajnije reforme od završetka rata, prije gotovo osam godina. Značajne su jer po prvi put koriste prethodno zanemarenu odredbu u Daytonskom mirovnom sporazumu koja omogućuje da se entitetske nadležnosti, kao što su porez, obrana i obavještajne službe, prenesu na državu Bosnu i Hercegovinu.

Na ovaj način, tijela vlasti Bosne i Hercegovine, konsenzusom, i preko institucija Bosne i Hercegovine, konačno nadograđuju temelje Daytonskog mirovnog sporazuma, s ciljem izgradnje racionalnije, ekonomičnije i više održive države.

Daytonski mirovni sporazum se koristi ne da bi se opstruirale reforme, već da bi se iste omogućile; počeli smo mijenjati Daytonski mirovni sporazum, u okviru Daytonskog mirovnog sporazuma, dogovorom postignutim između naroda.

I ovo se dogodilo, ne zbog ovlasti prisile kojim raspolaže Visoki predstavnik – pod prijetnjom nametanja ili smjena. Ovo se dogodilo zbog toga što je snažna privlačnost euroatlantskih struktura – NATO-a i Europske unije – počela zbilja ostvarivati učinak.

Značaj ove činjenice već postaje očevidan. Ne samo da smo u mogućnosti konstantno stavljati oznaku na urađene zadaće iz Plana provedbe misije OHR-a, već smo u mogućnosti to učiniti a da ne pribjegavamo tako često korištenju vanrednih, i da budemo iskreni, drakonskih ovlasti dodijeljenih mom Uredu.

Zaista, ove godine sam proglasio upola manji broj zakona i izmjena i dopuna u usporedbi s prošlom godinom.

I veoma se nadam da će se ovakva tendencija nastaviti i u

2004. godini.

To je, gospodine predsjedniče, dobra vijest.

A evo i loše vijesti:

Tempo reformi je i dalje suviše spor.

Mladi izdanci novog tipa politike možda su se počeli pojavljivati. Ali oni i dalje ostaju krhki, i još uvijek bi mogli biti lako uništeni.

Nove institucije su slabe i nemaju dovoljno finansijskih sredstava.

A sile kriminala, opstrukcije i dezintegracije u politici Bosne i Hercegovine i dalje su jake.

A ovo me dovodi do suštinskog pitanja koje se mora pomenuti danas: nedovršenog posla izvođenja ratnih zločinaca u BiH pred lice pravde, te potrebe razvijanja domaćih kapaciteta koji će biti u mogućnosti preuzeti predmete od Međunarodnog krivičnog tribunala za zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije.

Procesuiranje slučajeva ratnih zločina pred domaćim sudovima

U Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a br. 1503, usvojenoj 28. kolovoza, zamijetili ste da uspostava Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine predstavlja preduvjet od suštinskog značaja za postizanje ciljeva strategije o okončanju rada Međunarodnog krivičnog tribunala (ICTY).

Uskoro ću dati riječ sudcu Meronu, predsjedniku Tribunala, koji će o ovom pitanju govoriti sa stajališta Tribunala.

Ali dozvolite mi prvo da kažem nekoliko riječi.

Prije svega, dopustite mi da naglasim opredjeljenje mog Ureda, i svih drugih međunarodnih agencija u BiH, da osiguramo uspjeh ovog projekta. Mi smo i suviše svjesni štetnog utjecaja koji su optuženi ratni zločinci, poput gospodina Karadžića, još

uvijek u mogućnosti vršiti na političko okruženje Bosne i Hercegovine. Znamo da se mir ne može opisati u potpunosti uspostavljenim sve dok počinitelji ovih neopisivih zločina ne budu konačno izvedeni pred lice pravde.

Ali ima malo smisla, gospodine predsjedniče, da zahtijevamo ciljeve, ukoliko nismo isto tako spremni da zahtijevamo sredstva.

Mi smo, zajednički, ostvarili dobar početak.

Na zahtjev Vijeća sigurnosti, i Vijeća za provedbu mira (PIC), OHR i Međunarodni krivični tribunal (ICTY) su, zajedno s OEES-om, Vijećem Europe i tijelima vlasti BiH, izradili detaljne preporuke za uspostavu Odjela za ratne zločine pri Sudu BiH. Unutar OHR-a, ove aktivnosti uz veliku kompetentnost i predanost vodi moj prijatelj i kolega, ambasador Bernard Fassier.

Upravni odbor Vijeća za provedbu mira dao mi je zaduženje da uspostavim Radnu skupinu za provedbu, kojom zajednički predsjedavaju moj Ured i ministar pravde BiH. Ova Radna skupina je potom uspostavila niz radnih skupina u cilju rješavanja konkretnih pitanja relevantnih za ovaj projekat, kao što su obnova zgrade u kojoj će se odvijati suđenja, priprema zakonskog okvira, revizija i prijenos predmeta Međunarodnog krivičnog tribunala (ICTY), te ostala pitanja s tim u svezi.

Moj Ured je također u procesu uspostave funkcionalne policije na državnoj razini (SIPA) koja će imati istražne ovlasti i ovlasti za provođenje zakona. Odjel za zaštitu svjedoka je također predviđen, i trebao bi početi funkcionirati početkom sljedeće godine. Ovaj Odjel će se morati proširiti tijekom godine ukoliko se želi postići da isti pruži zaštitu svjedocima u slučajevima ratnih zločina.

Još jedno pitanje koje će se morati riješiti jeste trenutno nepostojanje zatvorskih kapaciteta na državnoj razini. Radna

skupina za provedbu će morati riješiti ovo pitanje, kao i mnoštvo drugih problema s kojim se suočava ovaj projekat.

Ali, kao što znate, sve ovo ovisi o iznalaženju dovoljnih finansijskih sredstava. Dozvolite mi da vas podsjetim da je vrijednost projekta procijenjena na 28 milijuna Eura za prvih pet godina, plus dodatnih 11 milijuna Eura za izgradnju i funkcioniranje zatvora na državnoj razini. Za one koji to smatraju skupim, pozivam vas da usporedite ove troškove s troškovima za rad Tribunala u Hagu.

Neka od ovih dodatnih finansijskih sredstava će svakako biti osigurana iz proračuna BiH. Ali neminovno je da će ovo isto tako zahtijevati značajna međunarodna sredstva.

Vlade nekoliko zemalja kao što su Njemačka, Velika Britanija, Sjedinjene Države i Italija su mi već dale svoja obećanja za finansijska sredstva.

Ali još uvijek nismo ni blizu da budemo spremni.

I zbog toga bih apelirao na sve vas da nazočite donatorskoj konferenciji u Hagu koja će biti održana krajem ovog mjeseca.

Blizu smo završetka posla u BiH. Blizu smo svog prvog, povijesnog uspjeha u ovom relativno novom poslu provedbe mira.

Ali ne možemo staviti konačni epilog na užasni rat koji se desio u Bosni i Hercegovini – ne možemo donijeti mir rodbini i najmilijim 250.000 žrtava tog rata – sve dok se oni koji snose krivicu za tu patnju ne nađu pred licem pravde.

Njima dugujemo da ovaj projekat bude uspješan.

Hvala vam.